

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

Genetik Ehtiyatlar İnstitutu

<https://www.genres.az>

Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 18 aprel 1958-ci il tarixli, 259 sayılı qərarı ilə Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun Genetika və seleksiya şöbəsinin bazasında yaradılmış Genetika və Seleksiya Bölməsi Genetika və Seleksiya İnstitutuna (GSİ) çevrilmişdir.

Milli genetik ehtiyatların mühafizəsinin həyati vacibliyi, fundamental və praktik tədqiqatlar üçün müstəsna əhəmiyyəti və əhalinin ərzaq təhlükəsizliyinin təmini üçün strateji dəyəri nəzərə alınaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 30 yanvar 2003-cü il tarixli, 12 sayılı qərarı ilə GSİ bazasında AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun (GEİ) yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 iyul 2022-ci il tarixli Fərmanına əsasən Genetik Ehtiyatlar İnstitutu Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdir.

Hazırda İnstitutun baş direktoru AMEA-nın müxbir üzvü Zeynal Əkpərov, icraçı direktoru isə Mehrac Abbasov.

İnstitutun əsas elmi istiqaməti:

GEİ-nin elmi istiqamətləri mədəni bitkilərin və onların yabani əcdadlarının, itməkdə və nəslə kəsilməkdə olan cinslərinin, növlərin, aborigen sort və formaların, kənd təsərrüfatı heyvanlarının yerli cinslərinin inventarlaşdırılaraq pasportlaşdırılması, toplanılması, introduksiyası, bərpası, çoxaldılması, beynəlxalq deskriptorlar əsasında qiymətləndirilməsi, ex situ və in situ şəraitində mühafizəsi ilə bağlı elmi problemlərin araşdırılması və mühafizə işinin təşkili, davamlı, yüksək məhsuldarlığa və keyfiyyət göstəricilərinə malik sort və nümunələrin aşkar edilərək seleksiya işinə cəlb edilməsi üzrə elmi tədqiqatların aparılmasından, yeni sort və cinslərin yaradılmasından, eləcə də insan genetikası sahəsində irsi və anadangəlmə xəstəliklərin molekulyar-genetik və epigenetik tədqiqi, diaqnostik və proqnostik əhəmiyyətli mutasiyaların müəyyənləşdirilməsindən və müvafiq sahələrdə ölkə institutlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsindən ibarətdir.

Nəşr edilən elmi jurnallar:

Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun “Elmi Əsərləri” jurnalı
(print ISSN 2223-5817; online ISSN 2790-7988)

<https://genresjournal.az/>

İnstitutun tərkibində fəaliyyət göstərən müdafiə şurası:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasında qeydiyyat nömrəsi **ED 1.37** olan Dissertasiya şurası fəaliyyət göstərir.

Elm Sahəsinin adı: Biologiya elmləri

2409.01 – Genetika

2412.01 – İmmunologiya

Şöbə və laboratoriyalar:

1. Dənli taxıl və paxlalı bitkilər şöbəsi.
2. Ekobotanika və sistematika şöbəsi.
3. Molekulyar genetikə və genomika şöbəsi:
 - İnsan genetikası laboratoriyası.
 - Rüşeym plazması laboratoriyası.
 - Beynəlxalq kompüter genomikası laboratoriyası.
4. Texniki və yem bitkiləri şöbəsi.
5. Meyvə bitkiləri şöbəsi.
6. Tərəvəz və bostan bitkiləri şöbəsi.
7. Molekulyar sitogenetika şöbəsi.
8. İmmunogenetika şöbəsi.
9. Fizioloji genetikə şöbəsi.
10. Biokimyəvi genetikə və texnologiya şöbəsi.
11. Beynəlxalq və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi.
12. Kənd təsərrüfatı heyvanları şöbəsi.

Beynəlxalq əlaqələr

GEİ-nin beynəlxalq əlaqələri həmişə hərtərəfli səciyyə daşımışdır. GEİ BGE sahəsində fəaliyyət göstərən tanınmış beynəlxalq, regional və milli təşkilatlar (FAO – BMT-

nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı (Roma), ECPGR – BGE üzrə Avropa Əməkdaşlıq Proqramı (Roma), Beynəlxalq Biomüxtəliflik İnstitutu (Roma), ICARDA – Quraq Ərazilərdə Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları üzrə Beynəlxalq Mərkəz, CIMMYT – Buğda və Qarğıdalının Yaxşılaşdırılması üzrə Beynəlxalq Mərkəz (Meksika), İNRA – Fransa Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları Mərkəzi, Beynəlxalq Tərəvəzçilik İnstitutu, BGE üzrə Beynəlxalq Etimad Fondu (Bonn), USDA – ABŞ Dövlət Kənd Təsərrüfatı Departamenti, Vaşinqton Dendrarisi və Kaliforniya Universiteti, VİR – N.Vavilov adına Ümumrusiya Bitki Genetik Ehtiyatları İnstitutu, Yaponiyanın Okoyama Universiteti, Slovakiya Bitkiçilik İnstitutu və s.), xarici ölkələrin (ABŞ, Rusiya, Türkiyə, Avstraliya, İran, İtaliya, Suriya, Mərkəzi Asiya respublikaları, Yaponiya, Almaniya, Hindistan, Böyük Britaniya, Fransa, Meksika, C.Koreya, Baltıqyanı ölkələr və s.) elmi müəssisələri, universitetləri və genbankları ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələri quraraq birgə elmi tədqiqatlar və təşkilati fəaliyyətlər həyata keçirir, beynəlxalq şəbəkə və proqramların işində mühüm rol oynayır.

N.İ.Vavilov adına Ümumrusiya Bitki Genetik Ehtiyatları İnstitutu (VİR), Ümumrusiya Tərəvəzçilik İnstitutu, Ümumrusiya Paxlalı Bitkilər İnstitutu, Ukrayna Bitki Genetik Ehtiyatları Mərkəzi, Türkiyə Egey K/T Araşdırmaları İnstitutu, Özbəkistan Bitkiçilik İnstitutu, Belarus Elmlər Akademiyasının Sitogenetika İnstitutu, Macarıstan EA Taxıl Bitkiləri İnstitutu, Niderland Krallığının Bitki Genetik Ehtiyatlar Mərkəzi, Fransanın Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları Mərkəzi və s. təşkilatlarla bağlanmış əməkdaşlıq sazişləri, eləcə də Beynəlxalq Biomüxtəliflik İnstitutu (keçmiş İPGRİ) ilə Anlaşma Memorandumu üzrə fəaliyyətlər davam etdirilir.

GEİ Avropa Birliyinin bir neçə layihəsində müxtəlif ölkələrdən olan həmkarlarla tərəfdaş kimi iştirak edir.

GEİ-nin global əhəmiyyətli dənli taxıl və paxlalı bitki kolleksiyaları beynəlxalq layihələrlə bərpa edilərək Şpisbergen adasında daimi buzlaqda yerləşən Svalbord Genbankında sığorta dublikatlaşdırılması həyata keçirilmişdir.

Kənd Təsərrüfatı Heyvan Genetik Ehtiyatlarının vəziyyətinə dair ilk Ölkə Hesabatı hazırlanaraq FAO-ya təqdim edilmişdir. Müvafiq illik hesabatların hazırlanması daimi xarakter daşıyır. 2004-cü ildə institutun fəal iştirakı ilə ölkədə biomüxtəlifliyin vəziyyətinə, idarə olunmasına və perspektivlərinə həsr edilmiş I Milli Məruzə hazırlanmışdır. Bunun əsasında işlənib-hazırlanmış “Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunması və davamlı istifadəsinə dair Milli Strategiya və Fəaliyyət Planı” 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə qəbul edilmiş və həyata keçirilməkdədir. FAO ilə

institut arasınada bağlanmış müqavilə əsasında Azərbaycanda Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Bitki Genetik Ehtiyatları (ƏKTBGƏ) üzrə Qlobal Fəaliyyət Planının (QFP) yerinə yetirilməsinin monitorinqi həyata keçirilmiş, ilk dəfə olaraq, BGE üzrə ölkə şəbəkəsi və Milli İnformasiya Mübadiləsi Mexanizmi (MİMM) qurulmuş, mexanizmin Məlumat Bazası və İnternet portalı yaradılmış, ƏKTBGƏ-nin vəziyyətini əks etdirən və strateji xarakter daşıyan 1-ci, 2-ci və 3-cü Ölkə Hesabatları hazırlanmışdır. BGE üzrə Regional (Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya) Strategiya (2007) və Regional Məlumat Bazasının (2007), QFP-nin yeni variantının (2011) hazırlanmasında institut bilavasitə iştirak etmişdir.

STATİSTİK MƏLUMATLAR

Genetik Ehtiyatlar İnstitutu

